

ГЕОГРАФІЧНІ НАУКИ

DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-10-86-11>

УДК 338.48:379.85(477.43/44)

Лущик М.В.

Інститут сталого розвитку імені В. Чорновола
Національного університету «Львівська політехніка»

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ТА РОЗВИТОК ПОДІЄВОГО ТУРИЗМУ ХМЕЛЬНИЧЧИНИ

Анотація. У статті розкрито особливості подієвого туризму Хмельниччини та охарактеризовано основні події, які становлять туристичний інтерес. Подано класифікацію подієвих ресурсів за тематикою, масштабом, а також генезою та чинниками часу і періодичності проведення заходів. Висвітлено варіанти поділу подієвого туризму за спрямованістю туристичних потоків, масштабом, віком подорожуючих, інтенсивністю туристичних потоків, джерелами фінансування, тривалістю подорожі, складом груп та організаційними формами тощо. Здійснено спробу детальної характеристики основних фестивалів міста та області. Вказано на підвищення ефективності туристичної політики регіону, в якій пріоритетами мають бути: туристична промоція, позитивний імідж області, зелений туризм, розбудова туристичної інфраструктури, посилення маркетингового компоненту та ін.

Ключові слова: подієвий туризм, подієві ресурси, види подієвих ресурсів, види подієвого туризму, фестиваль, пріоритетні напрями розвитку туризму, туристична політика регіону.

Lushchik Mariya

Viacheslav Chornovil Institute of Sustainable Development,
Lviv Polytechnic National University

THEORETICAL ASPECTS AND DEVELOPMENT OF EVENT TOURISM IN KHMELNYTSKA OBLAST (REGION)

Summary. The article reveals the features of event tourism in Khmelnytska Oblast (region) and describes the main events that are of tourist interest. The classification of event resources by subject, scale, as well as the genesis and factors of time and frequency of events is given. Variants of division of event tourism by direction of tourist flows, scale, age of travellers, intensity of tourist flows, sources of financing, duration of travel, composition of groups and organizational forms, etc. are covered. An attempt to describe in detail the main festivals of the city and region was made. The geographical location, cultural, social and environmental initiatives of the festival RespublicaFEST are described, as well as the innovations that the event has undergone due to quarantine restrictions. The peculiarities of holding a number of events are revealed: festival of historical reconstructions «Ancient Medzhibizh», festival of Ukrainian rock music «Rock & Buh», festival of jazz lovers «PodillyaJazzFest», festival of Ukrainian chamber music «Khmelnitsky chamber-fest», youth festival «Green Fest», international festival of mono-performances «Echo», region authentic folk groups «God bless, start the summer, glorify Christ!», festival of children's amateur theatre groups «Theatrical Mosaic», gastronomic festival «Honey Savior», street food festival «Proskuriv delicacies». It is noted that event tourism in Khmelnytska Oblast (region) can become a priority and promising area of promotion of the tourist brand of the region. It was found that despite the fact that the region already boasts successful festivals, event tourism in the region is still not given due attention both at the state level and in the activities of local governments. The need to intensify the development of event tourism in the region, in which the priorities should be: tourism promotion, a positive image of the region, creating an up-to-date calendar of events that could interest tourists, proper financing of costs associated with organizing events, strengthening the marketing component, stimulating tourist enterprises to develop event tours and training highly qualified personnel for their coordination and implementation, logistics and the necessary infrastructure for each event and the proper safety of tourists during its holding.

Keywords: event tourism, event resources, types of event resources, types of event tourism, festival, priority directions of tourism development, tourist policy of the region.

Постановка проблеми. Щороку подієвий (або ж івент/event) туризм, як відносно молодий вид туризму, що вмiло поєднує традиційний відпочинок з участю в видовищних заходах планети, завойовує все більшу популярність. Сегмент учасників подієвих турів стає щоразу вагомiшим в структурi загальних мiжнародних та національних туристичних потокiв.

Такi тенденцiї на українському ринку викликають необхідність модернізацiї наявної інфраструктури, вивченнi попиту на подієвий туризм та факторiв, що на нього впливають, підготовцi спеціалiстiв для взаємодiї із безпосереднiми клієнтами та залученнi грошових коштів для просу-

вання, реалізацiї та розвитку event-турiв. Таким чином, констатуємо, в українській туристичній iндустрiї поступово формується культура ефективного використання наявних подієвих ресурсiв. Це впливає на формування тимчасових туристичних потокiв та їх просторову організацiю, урiзноманiтне національний туристичний продукт, стимулює розвиток ринку супутнiх галузей, а, отже, в майбутньому – сприятиме підвищенню економічного рiвня країни.

Аналіз останнiх досліджень і публікацiй. Комплексному теоретико-практичному дослідженню подієвих ресурсiв та подієвого туризму в сучасних умовах присвятили свої працi такі вче-

ні як О. Бабкін, О. Бейдик, В. Буйленко, А. Глушко, В. Кифяк, О. Любіцева, М. Мальська, Є. Панкова, А. Сазикін, І. Смаль, П. Тищенко та інші.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Проте даний науковий доробок не повною мірою досліджує масштаб та можливості використання подієвих ресурсів в регіональному розрізі.

Саме тому наукова оцінка туристичної привабливості наявних подієвих ресурсів та розробка рекомендації щодо перспективних напрямків розвитку event-туризму в регіонах України, зокрема і в Хмельницькій області є актуальними і своєчасними.

Отож, за мету даного дослідження ставимо розгляд сучасного стану та специфіки розвитку подієвого туризму в Хмельницькій області.

Виклад основного матеріалу. У процесі класифікації туристичних ресурсів чимало дослідників поділяють їх на: природні (тобто кліматичні, водні, геологічні, орографічні, ґрунтові, бальнеологічні, фітолікувальні та ландшафтні ресурси, а також природно-антропогенні (національні природні парки, заповідники, пам'ятки природи та ін.), які володіють комфортними умовами і можуть бути використані для туристичної діяльності [2]), антропогенні (історико-культурні чи культурно-історичні, сукупність пам'яток матеріальної та духовної культури, які створені в процесі історичного розвитку суспільства на певній території, мають пізнавальну цінність і можуть бути використані для туристичної діяльності, та соціально-економічні [3, с. 77–78]) та соціально-економічні (законодавча база, трудові/фінансові/управлінські/інформаційні ресурси, географічне положення, транспортна доступність, рівень економічного розвитку та добробуту суспільства, стандарти обслуговування, організація туристичного господарства, кількість зайнятих у галузі тощо) туристичні ресурси [4, с. 97]).

Групу антропогенних ресурсів автори справедливо поділяють на категорії археологічних, архітектурних, пізнавальних, подієвих, етнографічних, біографо-соціальних, гастрономічних та інших ресурсів [7].

Таким чином, подієві ресурси – це особливий підвид антропогенних туристичних ресурсів, які включають мотиваційні передумови подорожі до місця, де відбувається подія чи явище. Подія, як туристичний ресурс, має яскраво виражений мультиплікаційний ефект – вона каталізує розвиток різних секторів туристичної індустрії для ефективнішого використання власного потенціалу. Подієві ресурси охоплюють найбільш суттєві прояви сучасного суспільного буття із його модою на глобалізацію, екологію, активний і здоровий спосіб життя, переконаннями й уявленнями про стиль і стереотип поведінки людини у соціумі, включають його пропаганду та механізми реалізації [8, с. 123–125]. Зауважимо, що наявний подієвий ресурс, який використовується (або має ймовірність потенційного використання) у туризмі величезною мірою залежить від тенденцій суспільних вподобань, від стилю та способу життя, моди й уявлення про престижність заходу, а, отже, насамперед, залежить від реклами події (особливо, Internet-реклами та SM-маркетингу) та PR-акцій навколо неї. Окрім цього, велике зна-

чення має постійність і періодичність проведення заходів. Даний вид ресурсів не підлягає традиційному кількісному вимірюванню, і його потенціал, в принципі, можна вважати невичерпним.

Власне подієві ресурси виступають фундаментом розвитку подієвого туризму. Суть подієвого туризму здебільшого зводиться до відвідин подій, які відбуваються в інших країнах, тобто, основна ціль подорожі присвячена події, в якій турист братиме пасивну (спостерігача) або активну (діяча) участь.

Подієві ресурси неоднорідні та різноманітні, тому доцільно говорити про їх наукову класифікацію. На думку Смалю І., окремі види подієвих ресурсів найбільш доцільно класифікувати за тематикою заходу (рис. 1) та масштабом події.

За масштабом, Смаль І. виділяє подієві ресурси глобального, регіонального й місцевого масштабів. До глобальних подій належать заходи, які спонукають до подорожі населення багатьох країн і поширюють свій вплив на весь світ або його окремі частини (Олімпійські Ігри, чемпіонати світу й окремих світових регіонів із різних видів спорту, з'їзди, конференції, фестивалі світового масштабу); події регіонального рівня є визначальним мотивом для подорожі населення країн у межах окремих частин світу (чемпіонати та фінальні частини чемпіонатів окремих регіонів світу із різних видів спорту, регіональні фестивалі, конференції, виставки, концерти тощо); події місцевого рівня спонукають до подорожі у межах країни або її окремої частини [8, с. 130]. Прикро, проте на сьогодні події в Україні можна класифікувати як подієві ресурси лише регіонального й місцевого масштабів. Їх популяризація сприятиме переходу деяких з них до розряду подієвих ресурсів глобального характеру. І можливо, невдовзі, й в Україні з'являться фестивалі світового масштабу, на кшталт пивного фестивалю «Октоберфест» (Мюнхен, Німеччина), фестивалю квітів у Челсі (Велика Британія), Венеціанського карнавалу (Італія), фестивалю Святого Патрика (Ірландія) тощо.

Устименко Л. класифікує подієві ресурси за генезою тих туристичних ресурсів, які безпосередньо використовуються, таким чином авторка, говорить про:

- природо-орієнтовані івент-ресурси – орієнтація на природні ресурси, унікальні природні явища (північне сяйво, виверження вулканів тощо);
- суспільно-орієнтовані івент-ресурси – орієнтація на суспільні ресурси (релігійні, громадські, мистецькі, історичні, спортивні та політичні тощо).

Також, вчена акцентує увагу на часовий фактор та чинник регулярності/періодичності проведення заходів:

- регулярні події та заходи – Канський кінофестиваль, Олімпійські ігри, Євробачення;
- унікальні події – відкриття Суецького каналу, весілля британського принца Вільяма [11].

Проблему класифікації видів подієвих ресурсів, поглиблює те, що на жаль, дотепер не існує чіткої класифікації і самого подієвого туризму. Спираючись на загальні критерії класифікації видів туризму, подієвий туризм можна класифікувати наступним чином – рис. 2 [9].

Окрім цього, туристичний продукт подієвого туризму доцільно розглядати в контексті різних

Рис. 1. Класифікація подієвих ресурсів за тематикою [8]

видів туризму, наприклад: екологічного (події, зазвичай, відбуваються просто неба в мальовничих куточках країни, у національних парках та заповідниках); курортно-лікувального (часто фестивалі відбуваються на курортах, завдяки чому і курортник, і активний турист отримують подвійну користь для душі і тіла); навчального (на фестивалях відбуваються тематичні дні, де навчають, наприклад, стрільбі з лука, скелелазін-

ню, ленд-арту.); розважального (анімаційні служби фестивалів намагаються урізноманітнити розваги настільки, щоб кожен учасник такого дійства віднайшов щось собі до душі, відчув неймовірні емоції та повернувся додому, сповнений враженнями); спортивно-оздоровчого (змагання на будь-який смак – від лицарських турнірів до перетягування канату) [9]. Крім цього, особливістю подієвого туризму є те, що щорічно він поповню-

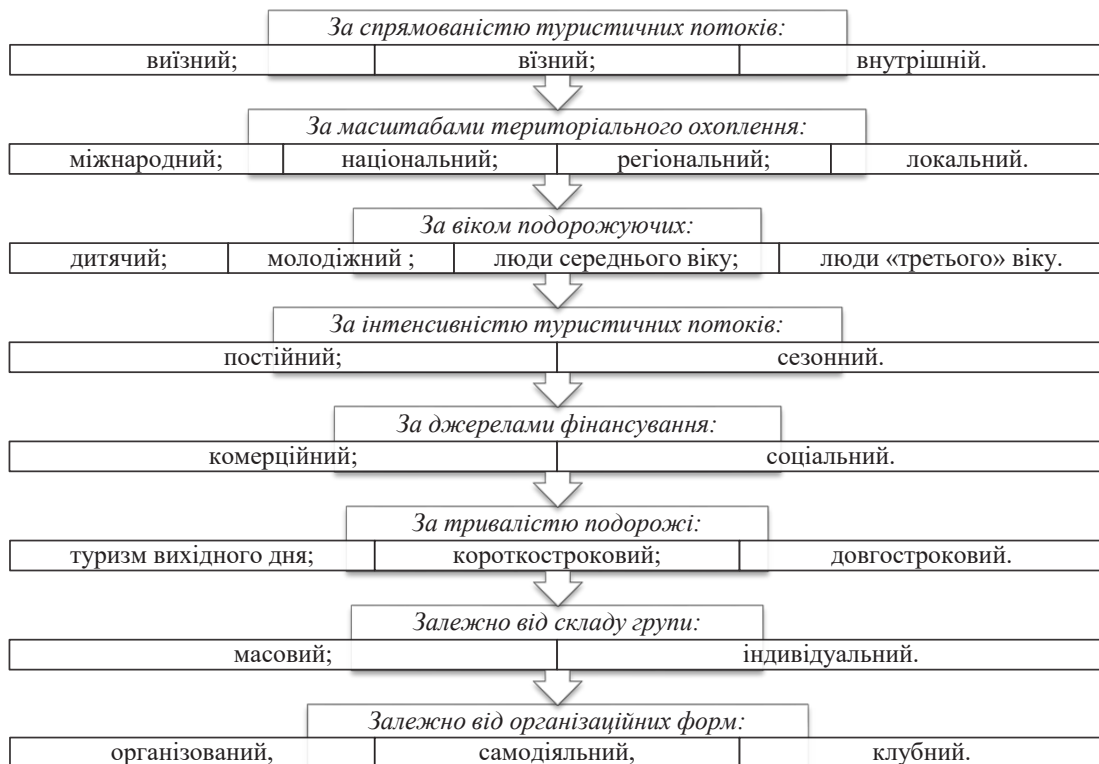

Рис. 2. Класифікація видів подієвого туризму

ється новими подієвими турами, котрі з випадкових переходять до розряду регулярних.

Туристичний потенціал Хмельниччини, як території нашої наукової розвідки, в основному, включає мальовничу природу (р. Дністер, Товтри, ліси та озера на півночі області), сприятливі кліматичні умови, мальовничі краєвиди, значні лісові масиви, мінеральні води (джерела мінеральних вод поблизу Сатанова (маломінералізовані води типу «Нафтуся»), у Полонському районі (радонові води), історичну й архітектурну спадщину (м. Кам'янець-Подільський, селище Меджибіж, с. Самчики), санаторії для медичного лікування і відновлення здоров'я. Існує 269 природоохоронних зон і об'єктів: 198 пам'яток природи (4 державного значення), ботанічний сад у м. Кам'янець-Подільський, 24 парки, яким присвоєно статус пам'яток природи/паркового мистецтва (у тому числі 8 – державного значення), 7 природних заповідників, 39 заказників (із них 15 – державні) та одна пам'ятка ЮНЕСКО. Визначними туристичними місцями області є: Національний природний парк «Подільські Товтри», Національний історико-культурний заповідник «Кам'янець», державні історико-культурні заповідники «Товтри» і «Самчики». Також існують цікаві історичні об'єкти (у населених пунктах Сутківці, Антоніни, Губин, Ізяслав, Гриців, Зіньків, Старокостянтинів, Пилява, Жванчик, Сатанів, Іванківці тощо), ряд санаторно-курортних закладів і центрів відновлення здоров'я на базі мінеральних вод [14]. На Хмельниччині є 8 пам'яток садово-паркового мистецтва – парки Антонінський, Голозубинецький, Малівецький, Михайлівський, Новоселицький Полонського району, Новоселицький Старокостянтинівського району, Полонський, Самчиківський. Природною пам'яткою є Смотрицький каньйон у долині р. Смотрич. Відома печера знаходиться в с. Черче [6]. Функціонує чимало музеїв, серед них – Меджибізький регіональний історико-етнографічний музей-фортеця, меморіальний музей А. Ахматової (с. Слобідка Шелехівська). Загальна кількість пам'яток археології, історії, архітектури, містобудування і монументального мистецтва у Хмельницькій області складає 2015 одиниць. На державному обліку перебуває 387 пам'яток архітектури і містобудування [6; 14].

Останнім часом, Хмельниччина також почала долучатися до світових тенденцій формування справжньої індустрії подієвого туризму. На жаль, більшість цих подій має місцевий або регіональний масштаб, що не завжди приваблює навіть українських туристів, не говорячи вже про іноземців [1; 15]. До того ж за рівнем організації (регламентації) подієвий туризм в Хмельницькій області найчастіше носить самодіяльний характер, а це створює певну напругу в роботі транспорту та інших сервісних галузей.

В умовах глобалізації найкращим способом відчувати різноманіття існуючих культур, поспілкуватися з її носіями, провести спостереження за стародавніми традиціями, що зникають, врешті-решт просто насолодитися красою природи та архітектури певних регіонів є відвідування тематичних фестивалів.

Подієвий туризм на Хмельниччині має набагато більшу ресурсну базу [5], ніж та, що використовується сьогодні. Хоча варто відзначити,

що деякі події, зокрема етнографічні фестивалі, в останні роки з поодиноких ініціатив місцевих краєзнавців почали виростати в більш-менш сформовану індустрію.

Спробуємо більш детально охарактеризувати основні фестивалі міста та області.

RespublicaFEST – один із найбільших музичних та street-art фестивалів, який розпочав свою історію в 2011 році в місті Кам'янець-Подільський. Цього ж року в Україні було проведено рейтинг фестивалів «TOP-Fest 2011» з метою розвитку українського фестивального руху, популяризації подієвого туризму в Україні та відзначення кращих фестивалів. Після 2-місячного голосування у 6-ти різних номінаціях: кращий гастрономічний, етнічний, історичний, мистецький, музичний та тематичний фестиваль, в 2 із шести номінацій, переможцями було визнано хмельницькі фестивалі: серед історичних – «Стародавній Меджибіж» та серед мистецьких – фестиваль «Республіка» [15]. Також, фестиваль є учасником рейтингу «100 кращих подій для українського туризму» (Traveling Marketing 3D) та єдиним представником України у міжнародному проєкті Google Street Art Project.

З 2018 року фестиваль «Республіка» проводиться у Хмельницькому. В 2020 році Respublica FEST святкує десятирічний ювілей. Пандемія COVID-19 поставила перед організаторами фестивалю суттєвий виклик: провести масштабний ювілейний івент безпечно, зберегти його потужність та не відмовлятися від головних принципів попри карантинні обмеження. Отож, було прийнято рішення провести захід у цифровому форматі – фестиваль відбуватиметься водночас у Кам'янці-Подільському (на масштабній території у знакових історичних спорудах Старого міста – двір Старої фортеці, Денна башта, Нова башта, Новий Замок та Барбакан фортечної споруди Руська Брама – розгашуються головні сцени) та ще в 10 українських містах онлайн. Через пандемію кількість відвідувачів, які можуть одночасно знаходитись на фестивалі, довелося значно скоротити. У продаж потрапили лише 100 ексклюзивних запрошень [12].

Проте, відвідувачі зможуть переглянути безкоштовні стріми з гримерних музикантів і панорамні трансляції концертів на YouTube (фестиваль фільмуватимуть три відомі канали: перший день фесту – Kolegi Studio, другий – канал Супер Суса, а третій – СЛУХ). Ювілейний фест можна буде не просто дивитися онлайн, а й взаємодіяти з навколишнім простором за допомогою власного волонтера-гіда в реальному часі – своєрідного персоналізованого аватару, яким користувач керуватиме за допомогою голосу [12].

Зазначимо, що фестиваль залишається чи не єдиним некомерційним проєктом в Україні. Його мета – виступити інструментом «зрушення фестивальної аудиторії із стадії мистецтвозоглядання і споживання до мистецтвотворення», тобто перетворити гостей фестивалю та громаду міста з простих глядачів на безпосередніх учасників трансформації міста. В рамках фестивалю проходить «Anti-money fest Respublica» – антикомерційний артфестиваль, метою якого є привернення уваги до культурно-соціальних проблем маленьких міст. Усі зароблені гроші витрачають-

ся на художників з різних країн, які до, під час і після проведення фестивалю розмальовували будівлі в місті проведення [12; 13].

Republica FEST – це подія сучасного вуличного мистецтва у всіх його проявах: музики, малюнку (графіті), танцю, відео-мистецтва [12].

Музична місія фестивалю полягає у відкритті нових талантів – саме тут мають можливість почати свій творчий шлях музичні виконавці та гурти, які вже через 2-3 роки стають хедлайнерами інших фестивалів. Фестиваль позиціонує себе як такий, який не зважає на тренди, «міксує олд-скульні традиції та сучасну інноваційну музику». В 2020 році організатори вирішили музику синергетично поєднати з візуальним мистецтвом. Коллаборантуючи із інституцією X-Platform, організатори прагнуть продемонструвати міжсекторальність у культурі. Для цього були запрошені абсолютно різні митці, які поєднують у своїх практиках як традиційні методи художнього висловлювання, так і інноваційні технології. До прикладу, в 2020 році учасниками фестивалю анонсовано виконавців, які: а) звертаються у творчості до української спадщини та прагнуть переосмислити писемність наших пращурів; б) поєднують в перформансах аналогову зйомку, анімацію, архітектурне відеокартографування, генератив та 3д; в) працюють з мистецтвом віртуальної реальності, відеоартом і штучним інтелектом. Вони представляють на фесті візуальну програму «Механізми»: космічні фрактали та скульптури над сценами, лаунж-зону з моушн-інсталяціями, прямі трансляції перформансів у реальному часі та багато інших медійних сюрпризів [12].

Протягом трьох днів фестивалю на території фестивального майданчика та у різних частинах міста паралельно відбуваються різні мистецькі акції. Художні пленери, музичні резиденції, стінопис та графіті, книжки безпритульних поетів – це тільки невелика частина з проектів фестивалю Republica [12; 13].

Фестиваль сповідує принципи екоосвідомості. Це унікальний фестиваль, що створив власну екологічну програму розвитку. Вона має освітній (лекції щодо екологічних практик серед відвідувачів та просвітництво онлайн) і суто практичний напрямок: під час фестивалю сортується сміття, на заході не використовуються генератори, зате використовується багаторазова тара – брендovanі склянки з твердого пластику з логотипом «Республіки», на фудкорті діє принцип депозитної тари – застava за склянку із жорсткого пластику можна буде повернути наприкінці заходу, здавши використану тару, все аби зменшити кількість побутового пластику. До того ж творці Republica FEST створили власний бренд, який перероблює старі рекламні банери фесту на сумки та рюкзаки.

До того ж Republica FEST виступають за гендерну рівність. У 2018-му його творці підписали протокол Keychange, згідно якого до 2022 року на івенті має бути досягнутий баланс кількості чоловіків та жінок як серед артистів, що виступають на фесті, так і серед організаторів фестивалю [12; 13].

Republica FEST прагне бути соціально активним брендом, тому в рамках нічної програми фестивалю відбудеться покази мультфільмів, що оголюють проблеми сьогодення [13].

Отож, унікальна локація та неповторна програма (рок, електроніка, класична музика, імпровізаційний джаз, поетичні читання, video art і т.д.) вже давно зробили його одним із найцікавіших заходів на культурній мапі України. Мікс різноманітної музики, мистецьких проєктів, освітніх панелей і програм міжнародного обміну вже давно зробили фестиваль місцем зустрічі і спілкування музичної ком'юніті України.

Фестиваль історичних реконструкцій «Стародавній Меджибіж» проходить у старовинному замку «Білий Лебідь». Тут проходять лицарські турніри, звучить середньовічна й рок-музика, вирує ярмарок і частування. На фестивалі історичних реконструкцій беруть участь військово-історичні клуби, бойова програма проходить впродовж двох фестивальних днів [5; 10; 15].

Унікальність фестивалю «Rock&Buh» в тому, що його засновниками є Хмельницька міська рада, а співорганізатори рок-гурти «Мотор'Ролла», «Чумацький шлях», «Станза», ГО «Територія» та ГО «Спелеологічний клуб «Атлантида». Фестиваль ставить перед собою амбітне завдання – популяризацію української рок-музики. Молоді виконавці з усіх куточків України подають заявки на участь. Організатори відбирають кращих і ті виступають на одній сцені з відомими гуртами перед тисячами глядачів. Вхід на фестиваль безкоштовний [10].

ПоділляДжазФест проводиться у Хмельницькому раз на два роки. З кожним наступним фестивалем аудиторія любителів джазу збільшується. Українські та міжнародні колективи виступають два дні на сцені під відкритим небом біля пам'ятника Шевченку [10].

Молодіжний фестиваль «Green Fest», що проводиться за підтримки управління молоді Хмельницької міської ради, і передбачає велику галерею, кіно, майстер-класи, музику, танці на хмельницькому пляжі [10].

Щороку на базі Хмельницького міського монотеатру «Кут» відбувається Міжнародний фестиваль монодрами «Відлуння», який ознайомлює широкий глядацький загал з кращими досягненнями світового театрального мистецтва, сприяє розвитку цього жанру в Україні та активній інтеграції українського театру в європейський культурний контекст [10].

Регіональний *різдвяний фестиваль «Благослови Боже, літо починати, Христа славити!»* об'єднує автентичні фольклорні колективи сіл Хмельницької та Вінницької області, і найпотужніший етнографічний ансамбль обласного центру «Ладовиці». Охочих послухати колядки, щедрівки та інші обрядові народні пісні зазвичай досить багато [10].

Дводенний *фестиваль дитячих театральних колективів «Театральна мозаїка»* присвячений Міжнародному дню театру. Мета фестивалю – сприяння розвитку творчих здібностей дітей та юнацтва; дбайливе ставлення до історичної та культурної спадщини свого народу; виявлення та підтримка талановитої творчої молоді, створення умов для її самореалізації та відродження і підтримки розвитку дитячих аматорських театральних колективів регіону. У заходах беруть дитячі театральні колективи з Хмельниччини [10].

Влітку у Хмельницькому відбувається *фестиваль «Медовий Спас»*. Захід проходить у парку культури і відпочинку ім. М. Чекмана. Програма

ма фестивалю насичена різноманітними заходами, концертами та майстер-класами. Родзинкою фестивалю є масштабний ярмарок меду та продуктів бджолярства за участю бджолярів з Подільського краю та України [10].

Фестивалі вуличної їжі «Проскурівські смаколики» вперше відбувся восени 2016 року. До цього фестивалю подібного формату у Хмельницькому не проводилися, тому подія викликала неабиякий інтерес у мешканців міста і області. Організатори «Проскурівських смаколів» мали на меті не тільки зібрати на фестивалі кращі заклади харчування, а й познайомити гостей з традиційними стравами подільської кухні та стравами європейських країн. Кожного року фестиваль був тематичним: ресторатори пропонували весільні та святкові страви, страви за старовинними і сімейними рецептами. Коровайниці з усієї Хмельниччини змагалися у майстерності випікання обрядового хліба. На Масляну кухарі представили ціле розмаїття млинців. На фестивалі, приуроченому дню Європи, пригощали італійською пастою, ризотто, устрицями, смачними ковбасками, стейками і рибою на грилі, вишуканими десертами тощо. Щоразу були на фестивалях розваги для дітей і дорослих: танцювальні, музичні, співочі та етнографічні колективи додавали святковості подіям. Для наймолодших хмельничан підготували масу розваг: дитяча кулінарна школа, майстер-класи та солодкі смаколики. Дорослі також мали змогу поспостерігати за дефіле моделей у традиційних костюмах, оцінити роботи народних майстрів та прослухати музичні виступи кращих подільських виконавців [10].

Міжнародний фестиваль «Хмельницький камер-фест» має на меті розвиток українського камерного виконавства, знайомить шанувальників жанру з розмаїтою палітрою музичного сьогоднішнього у досконалії виконавській інтерпретації блискучих музикантів сучасності [10].

Висновки і пропозиції. Отож, подієвий та фестивальний туризм на Хмельниччині можуть стати пріоритетними та перспективними напрямками промоції туристичного бренду регіону. Область уже може похвастатися вдалими та успішними фестивалями, що приваблюють щороку більшу кількість туристів. Водночас, подієвому туризму все ще не приділяється належна увага як на державному рівні, так і в діяльності органів місцевого самоврядування.

Щоб сприяти розвитку подієвого туризму на території області, необхідно на державному рівні: розробити актуальний календар подій, які могли б зацікавити туристів; забезпечити належне фінансування витрат, пов'язаних з маркетинговими заходами та організацією подій; забезпечити систематичне проведення подій; за рахунок економічних механізмів (зокрема, зниження податків), стимулювати туристичні підприємства до розробки туристичних продуктів на основі подієвого туризму; організувати підготовку висококваліфікованих кадрів для координації та реалізації подієвих турів; розробити логістику для кожної події; – створити необхідну інфраструктуру для кожної події; забезпечити належну безпеку туристів під час проведення події [6, с. 124–128].

Список літератури:

1. Державне агентство України з туризму та курортів. URL: <http://www.tourism.gov.ua> (дата звернення: 12.09.2020).
2. Кричало Н.П. Питання типології рекреаційних ресурсів. *Рекреаційні ресурси та охорона природи Українських Карпат* / Н. П. Кричало, Н.Г. Ігнатенко. Київ, 2007. С. 7–21.
3. Кузык С.П. Географія туризму : навч. посібник. Київ : Знання, 2011. 250 с.
4. Мальська М.П., Антошок Н.В., Ганич Н.М. Міжнародний туризм і сфера послуг : підручник. Київ : Знання. 661 с.
5. Олійник В.В., Шикіна О.В. Сучасний стан та перспективи розвитку подієвого туризму на території України. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2016. Вип. 12. С. 463.
6. Офіційний веб-сайт Хмельницької обласної державної адміністрації. URL: <http://www.adm.km.ua/> (дата звернення: 19.09.2020).
7. Поколюдна М.М. Рекреаційна географія : навч. посібник. Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. Харків : ХНАМГ, 2012. 275 с.
8. Смалъ І.В. Туристичні ресурси світу : навч. посібник. Ніжин. держ. ун-т імені М. Гоголя. Ніжин : Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 2010. 337 с.
9. Топорницька М.Я. Територіальна організація та перспективи розвитку етнофестивального туризму у Львівській області. *Географія та туризм*. 2012. Вип. 21. С. 89–96.
10. Управління культури і туризму Хмельницької міської ради. URL: <https://kult.km.ua/Video> (дата звернення: 12.09.2020).
11. Устименко Л.М. Подієвий туризм як історико-культурне явище. *Культура і сучасність*. 2013. № 1. С. 88–92.
12. Фестиваль вуличного мистецтва. URL: <https://moemisto.ua/km/festival-vulichnogo-mistetstva-mistokamyanets-podilskiy-27099.html> (дата звернення: 12.09.2020).
13. Фестиваль Республіка. URL: <http://respublicafest.com/artist/respublica-fest> (дата звернення: 12.09.2020).
14. Хмельниччина туристична: історико-культурні, природногеографічні та економічні аспекти розвитку : колективна монографія / За ред. С.А. Копилова (гол. ред.), С.Е. Баженової (наук. ред.). Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2015. Розділ 7. С. 120–149.
15. This is Ukraine – путівник по Україні. URL: <http://thisisukraine.org> (дата звернення: 12.09.2020).

References:

1. Derzhavne ahentstvo Ukrayiny z turyzmu ta kurortiv (2020) [State Agency of Ukraine for Tourism and Resorts]. URL: <http://www.tourism.gov.ua> (accessed: 12.09.2020).
2. Krychalo, N.P. (2007). Pytannya typolohiyi rekreatsinykh resursiv [Questions of typology of recreational resources]. *Recreational resources and nature protection of the Ukrainian Carpathians*, pp. 7–21.
3. Kuzyk, S.P. (2011). Neohrafiya turyzmu [Geography of tourism]. Kyiv: Knowledge. (in Ukrainian)
4. Mal'ska, M.P., Antonyuk, N.V., & Hanych, N.M. (2008). Mizhnarodnyy turyzm i sfera posluh [International tourism and services]. Kyiv: Knowledge. (in Ukrainian)

5. Oliynyk, V.V., & Shykina, O.V. (2016). Suchasnyy stan ta perspektyvy rozvytku podiyevoho turyzmu na terytoriyi Ukrainy [Current state and prospects of event tourism in Ukraine]. *Global and national economic problems*, vol. 12, p. 463.
6. Ofitsiynyy veb-sayt Khmel'nyts'koyi oblasnoyi derzhavnoyi administratsiyi (2020) [Official website of the Khmelnytsky Regional State Administration]. URL: <http://www.adm.km.ua/> (accessed: 19.09.2020).
7. Pokolodna, M.M. (2012). Rekreatsiyna heohrafiya [Recreational geography]. Kharkiv: KhNAMH. (in Ukrainian)
8. Smal', I.V. (2010). Turystychni resursy svitu [Tourist resources of the world]. Nizhyn: NDU Publishing House named after M. Hohol'. (in Ukrainian)
9. Topornyts'ka, M.Ya. (2012). Terytorial'na orhanizatsiya ta perspektyvy rozvytku etnofestyval'noho turyzmu u L'vivs'kiy oblasti [Territorial organization and prospects of ethno-festival tourism development in Lviv region]. *Geography and tourism*, vol. 21, pp. 89–96.
10. Upravlinnya kul'tury i turyzmu Khmel'nyts'koyi mis'koyi rady (2020) [Department of Culture and Tourism of Khmelnytsky City Council]. URL: <https://kult.km.ua/Video> (accessed: 12.09.2020).
11. Ustymenko, L.M. (2013). Podiyevyy turyzm yak istoryko-kul'turne yavlyshche [Event tourism as a historical and cultural phenomenon]. *Culture and modernity*, vol. 1, pp. 88–92.
12. Festyval' vulychnoho mystetstva (2020) [Street Art Festival]. URL: <https://moemisto.ua/km/festival-vulichnogo-mistetstva-misto-kamyanets-podilskiy-27099.html> (accessed: 12.09.2020).
13. Festyval' Respublika (2020) [Festival Republic]. URL: <http://republicafest.com/artist/republica-fest> (accessed: 12.09.2020).
14. Kopylova, S.A., & Bazhenovoyi, S.E. (2015). Khmel'nychchyna turystychna: istoryko-kul'turni, pryrodnoheohrafichni ta ekonomichni aspekty rozvytku [Khmelnytsky tourist region: historical and cultural, natural and economic aspects of development]. Kam"yanets'-Podil's'kyy. (in Ukrainian)
15. This is Ukraine – putivnyk po Ukraini (2020) [This is Ukraine – guide to Ukraine]. URL: <http://thisisukraine.org> (accessed: 12.09.2020).